

Utvärdering och analys
Viktoria Svensson
viktoriasvensson@socialstyrelsen.se

Utbildningsdepartementet
Universitets- och högskoleenheten
103 33 Stockholm

Socialstyrelsens yttrande över betänkandet En långsiktig, samordnad och dialogbaserad styrning av högskolan (SOU 2019:6)

Ert diarienummer U2019/00304/UH

Socialstyrelsen har granskat och ger synpunkter på ett urval av förslagen i betänkandet, dels några som särskilt berör utbildningar mot legitimationsyrken inom hälso- och sjukvården, dels några som myndigheten bedömer kan bidra till positiva effekter för kompetensförsörjningen inom vård och omsorg. Myndigheten ställer sig generellt positiv till dessa förslag och särskilda synpunkter ges nedan.

Socialstyrelsen ser positivt på utredningens förslag på en förändrad särskild styrning för att dimensionera utbildningar som leder till legitimationsyrken inom hälso- och sjukvården. Förslaget innebär att regeringen genom de fyraåriga utbildningsuppdragen till varje lärosäte anger mål för antal examina för dessa utbildningar. Vi delar utredarens bedömning om att dessa utbildningar har särskilda förutsättningar, bland annat eftersom de kräver en aktiv medverkan från vårdgivare för den verksamhetsförlagda delen av utbildningen (VFU) och därmed för att nå examensmålen, och att en styrning mot antal examinerade ökar förutsättningarna för en ökad genomströmning av studenter vilket är positivt för vårdens kompetensförsörjning.

Socialstyrelsen ställer sig även positiv till förslaget på förändrade principer för utbildningsutbudets utformning som innebär att lärosätena, förutom att utforma utbildningsutbudet med hänsyn till studenternas efterfrågan och arbetslivets behov, också ska beakta kunskapsutvecklingen och samhällets behov. Vår bedömning är att högskoleutbildningar till yrken inom vård och omsorg i hög grad har behov av anpassning för den mycket snabba kunskapsutvecklingen och ökad användning av digital teknik. Vi bedömer också att förslaget att lärosäten ska anpassa utbildningsutbudet för samhällets behov främjar att lärosätena beaktar behov av befintliga och nya yrkesgrupper samt vilken kompetens som efterfrågas inom vård och omsorg.

Socialstyrelsen delar också utredningens bedömning av att både nationella och regionala behov av kompetens- och kunskapsförsörjning bör vara delar i lärosätenas planering av utbildningsutbudets utformning. Vi delar också bedömningen att det finns behov av att utveckla såväl nationella som regionala samverkansarenor mellan lärosäten och berörda aktörer, såsom hälso- och sjukvårdens hu-

vudmän, och att den regionala samverkan mellan lärosäten och arbetslivet särskilt behöver hantera tillgången till VFU. Ett sådant arbete har bedrivits i ett regeringsuppdrag som SoS delar med Universitetskanslersämbetet (UKÄ) om samverkan kring kompetensförsörjningsfrågor (S2016/04992/FS). Socialstyrelsen vill också inflika att vi ser att samarbete mellan vårdgivare och lärosäten om VFU blir särskilt viktigt när den nya läkarutbildningen införs 2021, eftersom denna del av utbildningen då kommer att utgöra en större och viktigare roll i läkarutbildningen än tidigare.

Socialstyrelsen delar även utredningens bedömning av att en utvecklad samverkan mellan lärosäten för arbetsdelning kring utbildningsutbudet skulle vara positivt. Vi ställer oss därmed positiva till förslagen om att UKÄ ges i uppdrag att möjliggöra gemensamma examenstillstånd och att det utreds hur man kan underlätta för två eller flera lärosäten att bedriva gemensamma utbildningar.

När det gäller utredningens förslag om att UKÄ ges i uppdrag att inför en samlad proposition för högre utbildning och forskning lämna underlag för den högre utbildningen i form av underlag om dimensionering av utbildning så har Socialstyrelsen en invändning gällande denna uppgift för utbildningar inom hälso- och sjukvårdsområdet. UKÄ föreslås göra denna bedömning på en mer detaljerad nivå för bland annat hälso- och sjukvårdsområdet där utbildningsutbudet föreslås styras mot examensmål. Socialstyrelsen och UKÄ har i sitt gemensamma regeringsuppdrag om samverkan kring kompetensförsörjningsfrågor i hälso- och sjukvården lagt ett preliminärt förslag om att ett nytt nationellt råd för hälso- och sjukvårdens kompetensförsörjning får motsvarande uppgift, nämligen att göra samlade bedömningar av den sammantagna dimensioneringen av högskoleutbildningar till hälso- och sjukvårdsyrken (Samverkan kring kompetensförsörjningsfrågor Årsrapport 2018). I detta råd föreslås UKÄ delta tillsammans med Socialstyrelsen och företrädare för lärosäten, regioner och kommuner. Socialstyrelsen menar således att för hälso- och sjukvårdsutbildningar så bör ansvaret för denna uppgift åligga det föreslagna rådet, där UKÄ tillsammans med övriga aktörer bidrar i arbetet.

Utredningens analys av att högskolans roll för det livslånga lärandet bör stärkas görs mot bakgrund av att framtidens arbetsmarknad med bland annat ökad digitalisering, ökad internationalisering och en arbetskraft som arbetar längre upp i åldrarna – vilket inte minst även gäller vård och omsorgsområdet – ställer större krav på en kompetensutveckling under arbetslivets gång. Förslaget om att lärosätens ansvar för fortbildning och vidareutbildning åter regleras i högskolelagen kan främja ett flexibla utbildningsutbud för fortbildning, bl.a. i form av uppdragsutbildningar och öppna nätbaserade utbildningar. Socialstyrelsen ser positivt på en sådan utveckling.

Utredningen bedömer att de direkta konsekvenserna av förslagen för Socialstyrelsen är begränsade. Man pekar på att myndigheten kommer att ha en fortsatt viktig roll som samarbetspartner till UKÄ i dess arbete med att ta fram underlag kring utbildningsdimensionering inför den samlade propositionen. Socialstyrelsen delar den uppfattningen, men vi ser också att denna roll kommer att förtydligas, formaliseras och utökas genom det nationella råd, med ett tillhörande kansli, för samverkan kring kompetensförsörjningen i hälso- och sjukvården som enligt

preliminärt förslag från nämnda regeringsuppdrag ska placeras på Socialstyrelsen (Samverkan kring kompetensförsörjningsfrågor Årsrapport 2018, Dnr 5.3-3097/2017).

Utredningen tar inte upp några konsekvenser (kostnader) för regioner och kommuner. Utredningen nämner att för att styra dimensioneringen av utbildningar mot legitimationsyrken i hälso- och sjukvården så är en ändamålsenlig process för att sätta realistiska mål som förankras med hälso- och sjukvårdshuvudmännen en viktig åtgärd, vilket Socialstyrelsen instämmer i. Att regioner och kommuner ska kunna föra dialog med lärosäten om utbildningsbehov är en av de bärande tankarna med de samverkansarenor på nationell och regional nivå som Socialstyrelsens tillsammans med UKÄ föreslår bör etableras.

Beslut i detta ärende har fattats av avdelningschefen Natalia Borg. I den slutliga handläggningen har enhetschefen Eva Wallin deltagit. Utredaren Viktoria Svensson har varit föredragande.

SOCIALSTYRELSEN

Natalia Borg

Viktoria Svensson